

PSİKANALİZ BULUŞMALARI 10

neden ölüm dürtüsü?

BAĞLAM

Bağlam Yayınları 438
Psikanaliz Buluşmaları - 10
Neden Ölüm Dürtüsü?
ISBN 978-605-9911-32-0

Neden Ölüm Dürtüsü?
Yayına Hazırlayan: Talat Parman
Yayın Kurulu: Ayça Gürdal Küey, Tevfika İkiz, M. Levent Kayaalp,
Talat Parman, Elda Abrevaya, Raşit Tükel

Neden Ölüm Dürtüsü? dosyası, İstanbul Psikanaliz Derneği tarafından
8-9 Kasım 2013 tarihinde düzenlenen *Neden Ölüm Dürtüsü?* başlıklı
İstanbul Psikanaliz Buluşmaları toplantı metinlerinden oluşmuştur.

Birinci Basım: Ekim 2017
Kitap Tasarımı: Canan Suner
Baskı: Umut Kağıtçılık Sanayi Ticaret Ltd. Şti.
Fatih Cad. Yüksek Sok. No: 11/1 Başakhan Merter/İstanbul

Yayınevi Sertifika Numarası: 11081
Matbaa Sertifika Numarası: 22826

BAĞLAM YAYINCILIK Hobyar Mah. Narlıbahçe Sok. No: 9/3 Çağaloğlu/İstanbul
Tel: (0212) 513 59 68 / 244 41 60 Tel-Faks: (0212) 243 17 27
Web: www.baglam.com e-mail: baglam@baglam.com

SUNUŞ

I

stanbul Psikanaliz Derneği'nin 8-9 Kasım 2013 tarihinde gerçekleştirdiği 15. Uluslararası İstanbul Psikanaliz Buluşmalarının ilk duyurusunda şu tanıtım yazısına yer vermiştik:

“İstanbul Psikanaliz Derneği tarafından on beşincisi gerçekleştirilecek olan Uluslararası İstanbul Psikanaliz Buluşmaları'nın konusu *Neden Ölüm Dürtüsü?* olarak belirlenmiştir.

Ölüm dürtüsü psikanalitik kurama S. Freud tarafından 1920'lerde dahil edilmiş ve sonrasında hemen daima canlı ve yoğun tartışmaların konusu olmuştur. Ölüm dürtüsü yalnızca yaşam dürtüsünün karşıtı olarak tanımlanmamış aynı zamanda birçok ruhsal patolojinin ana düzeneği olan yineleme zorlamasının da temelini oluşturmuştur. Bu açıdan yaklaşıldığında insan ruhsallığının temel bir bileşeni olarak hem kuramsal, hem de klinik açıdan çok önemli bir değere ve işleve sahiptir.

Öte yandan, S. Freud'un ortaya attığı ve daha sonra birçok psikanalist tarafından geliştirilen ölüm dürtüsü kavramı, öldürmenin, yıkıcılığın ve saldırganlığın ruhsal ve toplumsal nedenlerinin tümünü açıklayamasa da; güncel gerçeklikte birey ve toplum olarak karşımıza çıkan ve tanıdığı veya bizzat mağduru olmak zorunda kaldığımız bu olguları anlamlandırmamızı sağlayacak düşünsel bir temeli bize sunabilir.

Ruh sağlığı alanında çalışan tüm meslektaşlarımızı bu önemli konunun tartışılmasına katılmaya ve katkıda bulunmaya davet ediyoruz.”

Ölüm dürtüsü kavramı her dönemde ve her coğrafyada yaşanabilen yıkıcılığın nedenlerini ruhsallık düzeyinde kavramsallaştırmak için yaşamsaldır. Ama özellikle son dönemde ülkemizde bireysel ve toplumsal düzeyde yaşanan şiddeti anlamak için vazgeçilmezdir.

Bu sayıda yer alan ve ölüm dürtüsünü tartışan yazıların şiddetin nedenlerini anlamaya ve dolayısıyla önlemeye yardımcı olması umuduyla.

TALAT PARMAN

İçindekiler

sunuş | 5
TALAT PARMAN

**sözde ‘ölüm’ dürtüsellığı, öznel yaşam için
vazgeçilmez bir güç** | 9
BERNARD PENOT / ÇEVİREN: ÖZEN ALEMDAR

ölüm yaşam olunca | 27
FERHAN ÖZENEN

ölüm hastalığı | 33
PINAR PADAR

günlük klinikte ölüm dürtüsü | 41
MARILIA AISENSTEIN / ÇEVİREN: LEVENT METE

**to be or not to be
olmak ya da olmamak
bir ihtimal daha var, o da ölmek mi dersin?** | 53
DİDEM AKSÜT DÖNMEZ

ölü anne kavramı ve ölüm | 65
BERRİN GÖKSU

**babadan oğula şiddetin iletimi
kanlı kurban geleneğı** | 79
TALAT PARMAN

sözde ‘ölüm’ dürtüselliği, öznel yaşam için vazgeçilmez bir güç

BERNARD PENOT*

ÇEVİREN: ÖZEN ALEMDAR

Alan bir yerleştirmedir, bir dağıtmadır...
Yani bir mesafe oluşmadan önce mekânların
alanlaştırılmasıdır... ayırdolmayı ve birini öte-
kinden ayırdetmeyi sağlayan ayrılığın itekleme-
sinde (poussée) durur.

(Jean Luc Nancy, La décloison)

Psikanalitik hareket, Freud’un bize miras bıraktığı haliyle ‘ölüm dürtüsü’ kavramının uyandırdığı huzursuzluğun üstesinden gelmekte zorlanmaktadır. Bu konuda tartışmalar, yakın zamanda, özlemlerimizi Benno Rosenberg’in de görüşlerinden yola çıkılarak, Paris Psikanaliz Derneği’nde de gerçekleşmiştir. Şimdi de İstanbul Psikanaliz Derneği’ne, ruhsal işleyişi olanaklı kılan dinamiği ilgilendiren bu temel sorgulamaya devam etme olanağını verdiği için teşekkür ederim.

Freud’un 1920’de, ikinci dürtü kuramı olarak adlandırırken önerdiği şekliyle *dürtüsel ikiliğin* [dualisme pulsionnel] sakıncaları üzerine çok sayıda eleştiri yöneltmiştir (P. Denis, 2002). Bu nedenle, her psikanalistin kendi bir ölüm dürtüsü versiyonu var gibidir. Bu da, Freud’un bu önermesinin, bir metafor hatta bir alegori olarak kullanılma eğiliminde olduğunu gösterir, özellikle de ilkesi kendini zihnine dayatan bu eros antagonistine beden vermeye çalışmak için biyolojik alan üzerinden bir kutuplaşma yapmak söz konusu olduğunda.

* Psikiyatr-Psikanalist, Paris Psikanaliz Kurum formatör analist, Paris.

‘Haz ilkesinin ötesinde’ (1920) makalesinde, Freud, *ölümün ruhsal güçleri* fikrine ait inandırıcı klinik örnekler sunmayı açıkça başaramamaktadır. Hücresel biyolojiden yaptığı alıntılar, canlı maddeden ayıramaz olan bir disosiyatif eğilimi açıklayarak, ruhsal işleyişin niteliğine dair ikna edici bir belirti dizisi içerisinde somutlaşmazlar.

Oysaki ciddi öznelleşme bozukluğu gösteren gençler ve onların aileleri ile uzun süredir süren görüşmelerim, bana 1920 sonrası Freud’unun, narsisizmi keşfettikten sonra kaçınılmaz hale gelen temel bir gerçeği kavramış olduğu inancını doğrulamıştır: *ruhsal gelişimin sadece libidinal bağlayıcı dinamiğin ürünü olamayacağı* gerçeğini.

Günümüzde, *bağ kurma-bağ çözme [liaison-deliason]* çiftinin, her öznel gelişimin temel dinamiği olduğu, gerçekten de çoğunlukla kabul görmüştür. Oysaki metapsikolojik anlamda bağ çözülmesinin gerçekleşmesi, *bu yönde işleyen bir gücün olduğunun varsayılması* anlamına gelir- bu psikanalizdeki psikodinamik bakış açısıdır. Michel de M’Uzan tarafından da dile getirilen, bağ çözülmesinin, cinsel uyarı fazlalığının sonucu olarak, ayrıştırıcı bir etki gibi gözlemlenebileceği ancak ruhsallığın işleyişinin temel verisinin yerine geçemeyeceği düşüncesidir.

Freud’a Üç Soru

Eğer Freud mantıksal olarak bağlayıcı libidoya karşı bir antagonist zorunluluğunu kabul ettiyse, ölüm dürtüsü fikri ile soruyu neden bu kadar kafa karıştırıcı şekilde formüle ettiği sorusu sorulabilir. Bu dinamik antagonizm üçlü bir sorgulama üzerinden yeniden ele alınabileceğini düşünüyorum.

1. Her şeyden önce, Freud’un temel disosiyatif eğilimi, neden **özel bir dürtü [une pulsion particulière]** olarak tasarlamakta direttiği sorusu sorulabilir. Bu Freud’u, dürtünün *özellikle de saldırganlık ve sadizm yönündeki* somut biçimlerini, bulmak için boşu boşuna çabalamaya itmektedir. Bu şekilde, bize dürtüsel kurulum [montage pulsionnel], zıt çiftler ve kısmi dürtüler kuramı ile ilgili olarak tamamlanmamış bir kopmanın mirasını bırakmaktadır (Freud,1915).

Çünkü bağ kurma-disosiyasyon dinamik antagonizmini tanımak, birinci dürtü kuramını hiçbir şekilde geçersiz kılmaz. Hatta, hiçbir dürtüsel kurulumun, böylesi bir dinamik antagonizm üzerinde, *geri dönüşler ve tersine dönmeler* ve Freud tarafından 1915’te çok doğru tarif edildiği